

Investeringsplan 2026-2028

Mat og bioressurser

1 Innledning

Porteføljestyret for mat og bioressurser har ansvaret for å ivareta og utvikle Forskningsrådets portefølje innenfor mat og bioressurser, både fra hav og land. Som del av dette forvalter porteføljestyret midler til innsats for bærekraftig verdiskaping og forvaltning i norsk landbruk, skogbruk, matindustri, reindrift, høstbart vilt, fiskeri og havbruk, langs hele verdikjeden. Investeringsansvaret inkluderer ikke ferskvannsfiske og vill laksefisk. Dette er områder som tilligger porteføljestyret for klima og miljø.

Porteføljestyrets prosjektportefølje for mat og bioressurser skal bygge kunnskap som også blir brukt av næringsliv og offentlig sektor. Samfunnsoppdraget om bærekraftig fôr er forankret i dette styret.

Investeringsplanen gjør rede for hvordan porteføljestyret for mat og bioressurser vil investere midlene det har fått ansvaret for, for å bidra til mål og prioriteringer i [Langtidsplanen for forskning og høyere utdanning \(LTP\)](#), til regjeringens [mål for Forskningsrådet](#), [Forskningsrådets strategi](#) og de fem målene for porteføljen for mat og bioressurser:

- Mål 1: Porteføljen skal bidra til økt konkurranseevne i næringslivet
- Mål 2: Porteføljen skal bidra til kvalitetsutvikling og fornyelse i forskningen
- Mål 3: Kunnskap, kompetanse og teknologi innen porteføljen skal deles og tas i bruk
- Mål 4: Porteføljen skal styrke evnen til bærekraftig omstilling i næringsliv og offentlig sektor
- Mål 5: Porteføljen skal bidra til kunnskapsgrunnlaget for styrket matforsyningssikkerhet

Porteføljeplanen er det overordnede styringsdokumentet for hvert porteføljestyre. Den iverksettes gjennom en treårig investeringsplan, som oppdateres årlig. Investeringsplanen viser hvordan porteføljestyret vil prioritere sine midler til konkrete utlysninger og andre aktiviteter. Planen har en treårig horisont, der år 1 er detaljert, mens år 2 og 3 i større grad er retningsgivende. Alle utlysninger er med forbehold om bevilgninger i statsbudsjettet. Oppdateringene baseres på porteføljeanalyse, strategiske diskusjoner i porteføljestyret, føringer i tildelingsbrev fra departementene og antatt tilgjengelige midler i perioden planen gjelder for.

2 Prioriteringer og tiltak

Porteføljestyrets samlede prioriteringer og tiltak danner grunnlaget for styrets fremtidige investeringer og øvrige aktiviteter, og er beskrevet i porteføljeplanen. Det er imidlertid ikke alle prioriteringer og tiltak i planen som følges opp hvert år.

Porteføljestyret har ansvaret for den samlede porteføljen mat og bioressurser i Forskningsrådet, og ser egne investeringer og rådgivning i sammenheng med de samlede investeringene innen mat- og bioressurser.

2.1 Oppfølging av porteføljeplanen

Investeringene er i tråd med ovennevnte mål i porteføljeplanen for mat og bioressurser. Porteføljen har syv prioriteringer, og de konkrete utlysningene realiserer prioriteringene og tiltakene slik:

- **Porteføljestyret vil styrke grunnlaget for en bærekraftig utvikling og økt omstillingsevne i norske bionæringer:** Innovasjonsprosjekter i næringslivet (2026–2028), nyskaping i mat- og landbruksteknologi (2026), klimatilpasning i landbasert mat- og bioproduksjon (2026, 2028), Klima- og miljøendringer påvirker lokale og kystnære fiskebestander (2026), Framtidsrettet

havbruk (2026–2028), oppfølging av havbruksmeldingen (2026), Oppfølging av samfunnsoppdrag bærekraftig fôr, EU-partnerskap Bærekraftig blå økonomi og Nærings-ph.d.

- **Porteføljestyret vil stimulere til økt samarbeid innen norsk bioøkonomi:** Oppfølging av samfunnsoppdraget bærekraftig fôr (2027 og -28), arrangementsstøtte (2026–2028), sammenhenger mat/miljø/klima/folkehelse (2026, 2028), Mattilsynet-forvaltningsforskning (2027), Økt samfunnssikkerhet og -beredskap (2026–2028).
- **Porteføljestyret vil styrke dyrehelse og -velferd (inkludert fisk) i norsk matproduksjon:** Dyrehelse og -velferd nasjonalt (2027, 2028), EU-partnerskap (2026, 2028), Kommende utfordringer – framsynt sjømatforskning (2026–2028), Sammenhenger mat, miljø, klima og folkehelse (2026, 2028).
- **Porteføljestyret vil stimulere til robuste matsystemer:** EU-partnerskap matsystemer (2026–2028), Robuste og velfungerende matsystemer og deres bærende samfunnsrolle (2027), plante- og jordhelse inkl. skog (2027), sammenhenger mat/miljø/klima/folkehelse (2026, 2028).
- **Porteføljestyret vil stimulere til rekruttering, kapasitetsbygging og kvalitet i forskningen:** Nærings-ph.d., hospitering i næringslivet (2027, 2028), mobilitet (utenlandsstipend/gjesteforsker, 2027, 2028). Utlysningene Økt samfunnssikkerhet og beredskap 2026 og 2028, og Sammenhenger mat, miljø, klima og folkehelse 2026, Nyskaping i norsk mat- og landbruksteknologi i 2026, Klimatilpasning i landbasert mat- og bioproduksjon i 2026 og 2028 vil også bidra gjennom å stimulere til samarbeid mellom akademien, næringsliv og offentlig sektor.
- **Porteføljestyret vil stimulere til internasjonalt forsknings- og innovasjonssamarbeid:** EU-partnerskap på: blå økonomi, matsystemer, agroøkologi, dyrehelse/-velferd, skog/skogbruk; nordisk matsikkerhetsutlysning; hesteforskning med Sverige.
- **Porteføljestyret vil styrke kunnskap om bærekraftig bruk av areal- og bioressurser:** Senterordning for areal- og naturbruk lyses ut i 2025 (med NFD og LMD-finansiering), beslutning om finansiering i mars 2026 i Porteføljestyret for klima og miljø. Tematikken har stor interesse for og overlapper til dels med ansvarsområdet til porteføljen mat og bioressurser. Senterordningene vil derfor følges og sees i sammenheng med investeringsplaner videre for denne porteføljen. Areal- og bioressurser-feltet vil også potensielt kunne søkes om i utlysningene EU-partnerskap på skog og skogbruk, Økt samfunnssikkerhet og -beredskap og nordisk utlysning om matsikkerhet og beredskap.

2.2 Føringer og oppdrag

Det er i hovedsak Nærings- og fiskeridepartementet (NFD) og Landbruks- og matdepartementet (LMD) som finansierer Porteføljestyrets investeringer, med tillegg av noe midler fra Klima- og miljødepartementet (KLD) og Kunnskapsdepartementet (KD). Med midlene følger det med en rekke ønsker og konkrete føringer fra departementene innen mat- og bioressursforskning. Omfanget og føringer fra departementene kan variere fra år til år. Tildelingsbrevene fra de ulike departementene kan ses [her](#).

Forskningsmidlene for jordbruk og matindustri (FFL/JA) og Fiskeri- og havbruksnærings forskningsfinansiering (FHF) er begge store forskningsfinansierende aktører innen mat og bioressurser. I arbeidet med investeringsplanen er det lagt vekt på at investeringer i Forskningsrådet og FHF og FFL/JA i størst mulig grad komplementerer hverandre.

2.3 Utlysninger i 2026-2028

Formålet med den enkelte utlysning avgjør innretning og målgrupper, om utlysningen skal være spisset eller favne vidt, være tverrfaglig, næringsstyrt osv. Det skal være rom for både langsiktighet og dagsaktuelle kunnskapsbehov, samtidig som investeringsplanen både skal være fleksibel og ha en viss grad av forutsigbarhet.

Utlysningene kan framstå annerledes på nettsiden fordi Forskningsrådet gjør tekniske endringer i investeringsprosessen.

På områder hvor det er identifisert behov for rekrutteringsstillinger innen porteføljens ansvarsområder, skal dette etterspørres i utlysningene. Forskningsrådet vil løpende vurdere behovet for å prioritere rekrutteringsstillinger i de planlagte utlysninger i perioden 2026 – 2028. Hvis det ikke er eksplisitt formulert i utlysningene, skal rekrutteringsstillinger heller ikke spille en rolle ved vurdering av prosjektene.

Porteføljestyret for mat- og bioressurser vedtok store, nasjonale utlysninger innen dyrehelse og -velferd og bærekraftig fôr i 2025. I 2026 tas innsatsen ned nasjonalt på disse områdene, men dyrehelse og -velferd videreføres innen det europeiske partnerskapet og innen svensk-norsk hesteforskning. For 2027 og 2028 lyses det etter planen ut også nasjonalt både innen dyrehelse og -velferd og bærekraftig fôr.

Tabellen under viser oversikt over porteføljestyrets utlysninger for perioden 2026-2028.

Utlysningene er nærmere beskrevet etter tabellen, hvor utlysningene i 2026 er mest konkretisert mens dette er mer løselig for 2027 og 2028.

Utlysninger	Hvem kan søke	Forventet søknadsfrist*	Forventet tildeling*	2026	2027	2028
Innen porteføljen mat og bioressurser						
Nyskaping i norsk mat- og landbruksteknologi (AgriFoodTech)	Forskningsorg.	Våren	Høsten	56,2		
Klimatilpasning i landbasert mat- og bioproduksjon	Forskningsorg.	Våren	Høsten	56,2		48,0
Framtidsrettet havbruk – oppfølging havbruksmeldingen	Forskningsorg.	Våren	Høsten	36,0		20,0
Innovasjonsprosjekter i havbaserte bionæringer	Næringsliv	Løpende	Løpende	65,0	60,0	60,0
Innovasjonsprosjekter i landbaserte bionæringer	Næringsliv	Løpende	Løpende	46,2	34,0	20,0
Plante- og jordhelse (inkl. skog)	Forskningsorg.	Våren	Høsten		36,0	
Robuste og velfungerende matsystemer og deres samfunnsbærende rolle	Forskningsorg.	Våren	Høsten		94,0	
Kommende utfordringer - Framsynt sjømatforskning - pilot 2027	Forskningsorg.	Våren	Høsten		24,0	12,0
Bærekraftig fôr	Forskningsorg.	Våren	Høsten		47,0	32,0
Dyrehelse og -velferd	Forskningsorg.	Våren	Høsten		56,0	83,0
Forvaltningsforskning Mattilsynet	Forskningsorg.	Våren	Høsten		8,0	
Nærings-ph.d. - doktorgradsprosjekt i bedrift	Næringsliv	Våren	Høsten		8,0	
Hospitering i næringslivet for forskere	Forskningsorg.	Våren	Høsten		4,0	4,0
Mobilitet (utenlandsstip., gjesteforsker)	Forskningsorg.	Løpende	Løpende		2,0	4,0
Arrangementsstøtte	Forskningsorg. + Næringsliv + offentlig sektor	Løpende	Løpende	2,5	2,5	2,5

Med andre porteføljer						
Klima- og miljøendringer påvirker lokale og kystnære fiskebestander	Forskningsorg.	Våren	Høsten	44,9		
Sammenhenger mellom mat, miljø, klima og folkehelse	Forskningsorg.	Våren	Høsten	32,0		32,0
Kunnskapsoppsummering mat, miljø, klima og folkehelse	Forskningsorg.	Våren	Høsten		2,0	
Økt samfunnssikkerhet og beredskap	Forskningsorg.	Våren	Høsten	36,0	24,0	72,0
Internasjonalt						
EU-partnerskap Bærekraftig blå økonomi (SBEP)	Forskningsorg.	Våren	Høsten	21,0	21,0	21,0
EU-partnerskap matsystemer (FutureFoods)	Forskningsorg.	Våren	Høsten	25,0	22,0	22,0
EU-partnerskap agroøkologi (Agroecology)	Forskningsorg.	Våren	Høsten	15,0	12,0	12,0
EU-partnerskap dyrehelse og -velferd (AHW)	Forskningsorg.	Vår	Høst	27,0		24,0
EU-partnerskap på skogbruk	Forskningsorg.	Våren	Høsten	15,0	12,0	12,0
Nordisk - Matsikkerhet 2027	Forskningsorg.				24,0	
Svensk-norsk hesteforskning	Forskningsorg.	Våren	Høsten	17,5	7,5	7,5
Sum				496	488	488

*Forventet søknadsfrist og forventet tildelingstidspunkt er foreløpige planlagte tidspunkter for utlysninger i 2026 og kan endre seg etter hvert som planene utarbeides mer i detalj.

Innen porteføljen mat og bioressurser:

Nyskaping i norsk mat- og landbruksteknologi (AgriFoodTech)

Utllysning på mat- landbruksteknologi («Agritech» og «Foodtech») innen hele landbrukets verdikjede, inkludert matindustrien, skogbruk/skogforvaltning og reindrift. Teknologiske og digitale løsninger, og innovasjoner som forbedrer effektiviteten, produktiviteten og bærekraften innen landbruk og matproduksjon. Eksempler på aktuelle tema er presisjonsjordbruk, bruk av sensorer og droner (jf. Meld. St 15 (2024-2025) «Droner og ny luftmobilitet», Kapittel 7 Klima, miljø og landbruk), robotisering og automasjon, verktøy og metoder for analyse av data for beslutningsstøtte og bruk av kunstig intelligens. Forskningsorganisasjoner i samarbeid med næring og brukere. Planlagt for 2026.

Klimatilpasning i landbasert mat- og bioproduksjon

Forskning og innovasjon for at landbaserte mat – og biobaserte produksjonssystemer (inkludert skogbruk og reindrift) kan fortsette å være produktive og bærekraftige når klimaet endrer seg, eksempelvis gjennom å utvikle dyrkings- og skjøtselsmetoder, plantemateriale, teknologier, forvaltningspraksiser og strategier. Klimaendringer gir utfordringer knyttet til temperatur, nedbør, ekstremvær, tørke, overvann, skadeinsekter og sykdommer, men også muligheter som lengre vekstsesong og nye arter. Det trengs ny kunnskap om vannhåndtering, beredskap og klimatilpassede produksjonsmetoder. Prosjekter kan ha både naturvitenskapelig og samfunnsfaglig innretning, inkludert risikovurderinger, kost-nytteanalyser og samfunnsøkonomiske studier av klimatilpasningstiltak. Planlagt for 2026.

Framtidsrettet havbruk - oppfølging av Havbruksmeldingen

Regjeringens forslag til endringer lagt frem i Stortingsmeldingen *Fremtidens havbruk* (Meld. St. 24 (2024-2025)) er omfattende. Som følge av et bredt forlik i Stortinget ble meldingen returnert til regjeringen med en rekke vedtak over et bredt felt for oppfølging. I påvente av dette vil det i 2026 lyses ut midler til følgeforskning for arbeidet med nytt regelverk og til forskning på dagens

forvaltning, behovet for endringer og mulige systemer for morgendagen. Utlysningen rettes primært mot samfunnsfaglige forskningsmiljøer og innrettes for å unngå overlapp med FHF, som lyser ut lignende tematikk i 2025/2026. Porteføljestyret forventer at arbeidet med nye rammevilkår for havbruksnæringen vil ta tid og har derfor avsatt midler i 2028 for en ny utlysning. Tematikk og størrelse på utlysningen vil bli satt i investeringsplan for 2028-2030 for å være mest mulig relevant.

Innovasjonsprosjekter i bionæringene (inkludert bærekraftig fôr)

Gjennom porteføljen Mat og bioressurser støtter Forskningsrådet prosjekter rettet mot bærekraftig verdiskaping og forvaltning i hele bredden av norsk landbruk, skogbruk, skogforvaltning og trebruk, fiskeri, havbruk og matindustri, langs hele verdikjeden. Utlysningen 2026 er åpen for følgende tema innen porteføljen Mat og bioressurser:

- **Skog og trebruk:** Midlene kan gå til prosjekter innenfor verdikjeden i skog- og trenæringene, fra skogbruk og skogforvaltning til foredling og bruk av tømmer, trelast og trevirke i bygg, interiør og andre produkter til ute- og innemiljøer. Porteføljestyret vil prioritere en balansert fordeling til prosjekter fra små og mellomstore bedrifter og store bedrifter.
- **Landbruk og landbasert mat:** Midlene kan gå til prosjekter innenfor alle relevante områder i landbruks- og matnæringene. Prosjekter som bidrar til å utvikle løsninger og teknologi for hele verdikjeden.
- **Sjømat:** midlene skal gå til prosjekter innen havbruk eller fiskeri, inkludert hele verdikjeden fra produksjon av fôrvarer eller utstyrsutvikling fram til prosessering og logistikk av bearbeidet produkt. Utlysningen omfatter ikke prosjekter som skal dyrke eller utnytte marine råvarer til utvikling av legemidler og kosttilskudd til human bruk.

Midlene fordeles i henhold til finansieringskilde.

Plante- og jordhelse

Forskning som bidrar til å utvikle tiltak og strategier for å styrke plante- og jordhelsen i norsk jordbruk og skogbruk, med særlig fokus på klimatilpasning, redusert bruk av plantevernmidler og forebygging av skadegjørere er viktig. Tidligere kartlegginger som [Kunnskapsnotat om plante- og jordhelse](#) og [Nasjonalt program for jordhelse](#) har identifisert kunnskapshull, og det er behov for ny og grunnleggende kunnskap som kan danne et solid fundament for framtidens løsninger. Grunnforskning skal belyse de underliggende biologiske, agronomiske og økologiske prosessene som er særlig viktig for å forstå samspillet mellom jord, planter og driftsformer over tid og under ulike klimatiske forhold. Foreløpig plan er å gjennomføre utlysningen i 2027.

Robuste og velfungerende matsystemer og deres samfunnsbærende rolle

Satsingen fremmer FoU for et attraktivt og rettferdig norsk matsystem, som speiler Europakommisjonens Visjon for landbruk og mat i norsk kontekst frem mot 2040. Det trengs et styrket kunnskapsgrunnlag for beslutninger og tiltak som kan gjøre både matsektoren, havbruk, fiskeri og landbruk attraktiv, som motvirker fraflytting og flukten fra primærnæringene og sikre levende bygder og kystsamfunn. Hvilke rammevilkår og politiske virkemidler kan bidra til stabile og forutsigbare inntekter? Forskning som belyser matsystemens samfunnsbærende rolle og fordelings effekter for verdiskaping fra mat er velkomment. Satsingen skal også fremme norsk matkultur og undersøke hvordan tradisjonelle råvarer, produksjonsmetoder og lokale matskikker kan videreutvikles i et moderne og klimavennlig perspektiv, eksempelvis vise hvordan matarv kan bidra til nye produkter og til identitet, stedsutvikling og reiseliv. Her vil urfolk og nasjonale minoriteters

perspektiver og erfaringer ha relevans. Det legges vekt på tverrfaglige tilnærminger og bred deltakelse fra ulike deler av verdikjeden. Planlagt for 2027.

Kommende utfordringer – framsynt sjømatforskning

Bionæringene står i en rekke krevende utfordringer. Nye utfordringer vil dukke opp både på kort og lang sikt. Noen av dem vil være forventede, andre helt ukjente. Forventede utfordringer kan som regel håndteres med rettet FoU. For ukjente utfordringer, og kjente utfordringer med usikker påvirkning i framtida, er situasjonen en annen. På grunn av lite kjennskap eller stor usikkerhet rundt framtidig effekt og ingen dagsaktuell næringsrelevans, vil disse søknadene kunne tape i konkurransen mot andre prosjekter med mer umiddelbar anvendelse. Det finnes flere eksempler på at dette har skjedd tidligere, for eksempel lakselusforskning som ikke fikk finansiering den gang lusemidlene fortsatt fungerte. En dagsaktuell problemstilling er fiskeparasittgruppen kudoa, som skaper «gelefisk» etter at fisken er død. Den er vanlig i Stillehavet, men er i de senere år påvist i norske farvann og det finnes svært lite kunnskap.

Porteføljestyret vil i 2027 sette av midler til forskningsprosjekter som forsøker å løse kommende utfordringer før de utvikler seg til noe stort. Utfordringene som søkes løst eller belyst kan ikke være en etablert utfordring i næringen i dag. Porteføljestyret ønsker å støtte forskning av høy kvalitet og potensielt høy risiko på nye, kommende utfordringer. Selv om utfordringen skal ligge i framtiden må søknaden argumentere godt for den framtidige relevansen av utfordringen for å være aktuell for finansiering. Søknaden kan gjerne ha høy risiko for aldri å kunne anvendes slik forholdene er i dag, men den potensielle anvendelsen gitt sannsynlige forutsetninger må være tydelig. Utlysningen i 2026 vil være en pilot og er avgrenset til sjømatnæringen. Dersom dette blir vellykket, vil porteføljestyret vurdere årlige gjentakende utlysninger der det tildeles 1-2 prosjekter (gitt søknader av god nok kvalitet).

Bærekraftig fôr

Det har vært en betydelig FoU-innsats innen bærekraftig fôr, men den har en tyngde lavt på TRL-skalaen, den er noe fragmentert og lite målrettet. Mange nye råvarer er testet og viser lovende resultater i liten og middels skala, men få nye råvarer er tatt i bruk i kommersielle fôr og enda færre er nasjonalt produsert. Porteføljestyret ønsker derfor å lyse ut midler i 2027 og 2028 for å bidra til samfunnsoppdraget om bærekraftig fôr og drive utviklingen framover.

Dyrehelse og velferd

God dyrevelferd og -helse er en bærebjelke for optimal og etisk produksjon av mat. Både sjømatsektoren og husdyrproduksjonen har utfordringer med dyrevelferd og helse. Porteføljestyret tar sikte på å lyse ut midler nasjonalt til forskning innen dyrehelse og velferd i 2027 og/ eller 2028. Se også EUs partnerskap for dyrevelferd og -helse.

Forvaltningsforskning for Mattilsynet

Annet hvert år lyser Forskningsrådet ut midler for Landbruks- og matdepartementet øremerket Mattilsynet som skal gå til forskning som støtter opp under Mattilsynets kunnskapsbehov. Tematikk for utlysning i 2027 er ikke bestemt.

Nærings-ph.d. - doktorgradsprosjekt i bedrift

Nærings-ph.d.-ordningen bidrar til å øke forskningsinnsatsen og langsiktig kompetansebygging i norsk næringsliv gjennom rekruttering av doktorgradskandidater. Ordningen bidrar også til tettere

samspill mellom næringsliv og forskningsorganisasjoner som er nødvendig for å blant annet styrke kunnskapsoverføringen fra forskningen til samfunnet. Målgruppen er bedrifter. Nærings-ph.d. skal gi bedrifter en mulighet til å øke forskningskunnskapen og kompetansen uten å være med i et mer omfattende FoU-prosjekt. Det vil bli satt av midler øremerket mat- og bioressursforskning i 2027.

Hospitering i næringslivet for forskere

Det er viktig at forskere innen mat- og bioressurser har innsikt i sektoren de jobber med, hvordan sektoren fungerer og hvilket behov det er for forskning. Ordningen *Hospitering i næringslivet for forskere* er under utvikling i Forskningsrådet, og porteføljestyret for mat og bioressurser tar sikte på å sette av midler til dette fra og med 2027. Formålet er å styrke både forskeren og den mottakende organisasjonen ved å bringe nye perspektiver inn i miljøet og bidra til målorientert innovasjon og utvikling.

Mobilitet (utenlandsstipend, gjesteforsker)

Internasjonalt samarbeid er viktig i forskningen. Alle med pågående prosjekter finansiert av Forskningsrådet har i dag tilgang til ordninger for utenlandsstipend, mens de som for eksempel har forskningsprosjekter finansiert av andre som for eks. EU, ikke har denne muligheten. Porteføljestyret tar sikte på å lyse ut egne Mat og bioressurser- midler fra og med 2027 til utenlandsstipend og gjesteforskerstipend for havbaserte forskningsområder uavhengig av pågående prosjekter finansiert av Forskningsrådet.

Arrangementsstøtte

Omfatter støtte til å arrangere konferanser, workshoper og seminarer, som møteplasser for formidling av forskningsresultater, kunnskapsdeling, utvikling av kunnskapsgrunnlag og/eller generering av vitenskapelig samarbeid. Arrangementet kan være både fysisk og digitalt.

På tvers av porteføljer:

Klima- og miljøendringer påvirker lokale og kystnære fiskebestander

Naturlige klimavariasjoner og fiske har historisk vært ansett som de to viktigste faktorene for å forklare variasjoner i fiskebestandene. I senere tid har menneskeskapte klima- og miljøendringer (for eks. som følge av avrenning fra land eller påvirkning fra havbruksvirksomhet) utviklet seg til å bli stadig viktigere påvirkningsfaktorer for rekruttering, vekst og overlevelse, i tillegg til utbredelse og vandringsmønster. Det er usikkerhet knyttet til hvordan ulike populasjoner, bestander og arter responderer og vi trenger mer kunnskap om resultatene av endringene vi allerede ser og de som forventes frem i tid. Vi ønsker å ha særskilt søkelys på kystnære arter, inkludert stedegne populasjoner. Forskningen skal bidra til å styrke forvaltningen av kystnære fiskebestander. Utlysningen for 2026 er et samarbeid med porteføljestyret for Klima og miljø og er omtalt i deres investeringsplan.

Sammenhenger mat, miljø, klima og folkehelse

Utlysningen *Sammenhenger mellom mat, miljø, klima og fiskehelse* lyses ut for tredje gang i 2026. Formålet med utlysningen er å få frem kunnskap om sammenhenger og gjensidige påvirkninger mellom mat, miljø, klima og folkehelse. Dette er kunnskap som kan bli viktig for å forutse endringer og utvikle effektive strategier og løsninger for tilpasninger, forebygging og prioriteringer. Utlysningen for 2026 er et samarbeid med porteføljestyrene for Klima og miljø, og Helse.

Dette er en videreføring av utlysning i 2024 og -25, og følger opp føringer fra flere departementer. Etter utlysningen i 2026 tas det sikte på å en kunnskapsoppsummering (omtalt under) før eventuelle nye utlysninger i 2028 og fremover.

Kunnskapsoppsummering Mat, miljø, klima og folkehelse

Etter ovennevnte utlysning *Sammenhenger mellom mat, miljø, klima og fiskehelse* i 2026 tas det sikte på en ekstern gjennomgang av utlysningsformen, porteføljen av finansierte prosjekter og status på feltet nasjonalt før eventuelle nye utlysninger i 2028 og fremover.

Økt samfunnssikkerhet og -beredskap

Midlene skal gå til forskning på Norges evne til å forebygge og håndtere hendelser som truer grunnleggende verdier og funksjoner, og setter liv og helse i fare. For å håndtere utfordringer på lang sikt trenger vi kunnskap om endringer i samfunnets verdigrunnlag som kan true motstandsdyktighet og tillit i samfunnet. Porteføljestyret prioriterer midler både til grønn og blå matsikkerhet og matforsyning, og til økonomisk fiskerikriminalitet. Flere porteføljestyre i Forskningsrådet deltok i utlysningen i 2025 og det er forventet en enda bredere involvering i 2026.

Det er tatt initiativ til en nordisk fellesutlysning i NordForsk på matsikkerhet i 2026/ -27. For 2028 vil porteføljen tentativt lyse ut midler spesifikt rettet mot matsikkerhet og matforsyning nasjonalt med fokus på å dekke kunnskapshull som nasjonale og nordisk utlysning ikke har dekket.

Internasjonalt:

Porteføljen mat og bioressurser involverer utstrakt forskningssamarbeid både nasjonalt og internasjonalt. Internasjonalt samarbeid er en forutsetning for å videreutvikle Norge som en kunnskapsnasjon og for å finne gode løsninger på mat- og bioressursutfordringer. Internasjonale aktører kan delta og få støtte i prosjekter finansiert nasjonalt av Forskningsrådet, og norske aktører får anledning til å søke nordiske, europeiske og internasjonale utlysninger gjennom Forskningsrådets deltakelse i ulike nettverk, program og partnerskap.

Samarbeid med europeiske land anses som særdeles viktig, hvor Norges engasjement i EUs rammeprogram Horisont har spesiell betydning. EU-finansierte prosjekter utgjør ikke bare en betydelig finansieringskilde, men gir også norske forsknings- og innovasjonsmiljøer samt bedrifter tilgang til spesialisert kompetanse, talenter, avansert teknologi, infrastruktur og nettverk. Deltakelsen åpner nye markedsmuligheter og bidrar til å styrke konkurranseevnen. Rammeprogramdeltakelsen kan supplere den nasjonale innsatsen innenfor porteføljen. Utover det er nasjonal FoU-innsats sentral for å kvalifisere norske aktører til konkurransen på EU-arenaen, samt for å ivareta særskilte norske behov.

EU partnerskap:

- Bærekraftig blå økonomi (SBEP) bidrar med kunnskap for en klimanøytral, bærekraftig, produktiv og konkurransedyktig blå økonomi. Partnerskapet har en bred tematisk innretning. Forskningsrådet deltar innenfor tematikk som berører bioressurser, inkludert ressursutnyttelse, verdiskaping, sameksistens, arealbruk og robuste kystsamfunn. Vi deltar ikke innenfor områdene energi og maritim transport. Prosjekter som innvilges etter tredje utlysning besluttet ultimo 2026. Etter planen vil nye utlysninger legges ut sent på året og besluttet høsten etter.

- Matsystemet (FutureFoodS) skal mobilisere forskning og innovasjon for å framskynde en overgang til bærekraftige matsystemer (inkluderer ikke primærproduksjon) i et bredt samarbeid. Det skal arbeides med løsninger for å endre hvordan vi produserer, prosesserer og leverer mat, hvordan vi spiser, hvordan vi samhandler og engasjerer befolkningen og hvordan vi styrer og regulerer matsystemet. Prosjekter som innvilges etter første utlysning besluttet høst 2025. Etter planen vil nye utlysninger legges ut om våren og besluttet samme høst.
- Agroøkologi-partnerskapets fokus rettes mot primærproduksjon og målet om å gjøre Europeiske matsystemer mer bærekraftige. Samfinansierte transnasjonale prosjekter skal bane vei for omstilling ved å støtte forskning og innovasjon basert på agroøkologiske prinsipper. Det skal fremme samarbeid mellom forskere, bønder, myndigheter og andre aktører for å utvikle kunnskap som er relevant for praksis og politikkutforming. Gjennom levende laboratorier og lignende aktiviteter skal det i felleskap utvikles, testes og anvendes løsninger for miljø, samfunn og økonomi og ikke minst primærprodusentene. Årlige utlysninger.
- Gjennom partnerskapet Dyrehelse og -velferd (EUP AH&W) skal det utformes et robust forsknings- og innovasjonssystem som gir tilgang til nye metoder og produkter for smittsomme sykdommer hos dyr på. Videre er overvåking og kontroll av dyrevelferd, redusere zoonotisk risiko, inkludert antimikrobiell resistens viktige prioriteringer. På grunn av den nære koblingen mellom dyrehelse, dyrevelferd og menneskers velvære, vil One Health-One Welfare-perspektivet ha en fremtredende plass i EUP AH&W. Hovedsakelig planlegges utlysninger i partnerskapet annethvert år, med noen unntak.
- EU har utpekt skog-partnerskapet European Partnership on Forests and Forestry for a Sustainable Future som en kandidat til de europeiske partnerskapene i Horisont Europas strategiske plan for 2025–2027. For Norge og skognæringen vurderes deltakelse i dette forsknings- og innovasjonssamarbeidet som strategisk betydningsfullt.

Nordisk:

Norden har like sosiale strukturer, like institusjoner og institusjonskultur, og en felles kulturarv særegen for Norden, samt geografiske, klimatiske, kulturelle, språklige og sosiale fenomener med mye til felles. Samarbeid mellom de nordiske landene har potensial til å løse felles problemstillinger og skape merverdi. Det kan styrke forskningen og øke samfunnsnyttene. Det vurderes derfor som formålstjenlig å videreutvikle det nordiske samarbeidet, som porteføljen har tradisjon for over en lang årrekke.

- Dette kan legge grunnlag for et samarbeid innen matsikkerhet og -beredskap. Et nordisk initiativ innen matsikkerhet er under utvikling med sikte på felles-nordisk utlysning i 2026 og bevilgning i 2027.
- Svensk-norsk hesteforskning gjennom stiftelsen Hästforskning løfte samarbeidsprosjekter mellom landene. Fra norsk side bidrar i tillegg til Forskningsrådet, Forskningsmidler over jordbruksavtalen (JA) og Norsk Hestesenter. Gjennom Stiftelsen Hästforskning samarbeider Norge og Sverige om å løfte samarbeidsprosjekter mellom landene. Fra norsk side bidrar foruten Forskningsrådet også Forskningsmidler over jordbruksavtalen (JA) og Norsk Hestesenter med midler til de årlige utlysningene. Tematikk for utlysningene dekker veterinærmedisin, husdyrvitenskap og teknologi og samfunnsvitenskap og humaniora. Det er en høyere sum i 2026 enn normalt som følge av oppfølging av forpliktelser inngått i

2024. Summene på hesteforskning inkluderer 5 millioner kroner årlig fra Forskningsmidler over jordbruksavtalen (JA) og Norsk Hestesenter.